

Directie Juridische Zaken

Dit factsheet is opgesteld door de Directie Juridische Zaken van het ministerie van Financiën.

Dit factsheet is een informatief document ter toelichting. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft geen status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak. Bij vragen kunt u contact opnemen met de Directie Juridische Zaken.

memo

Factsheet schenking overtollige zaken van het Rijk

Factsheet schenking overtollige zaken van het Rijk

Het komt regelmatig voor dat onderdelen van het Rijk zaken willen afstoten en deze willen schenken aan anderen voor wie de zaken nog nut kunnen hebben. In dat geval komt de vraag aan de orde of betrokkenheid van Domeinen Roerende Zaken (DRZ) daarbij aangewezen is. Dit factsheet dient als hulpmiddel om te bepalen of dit het geval is.

Datum

1 februari 2021

1. Is sprake van *schenking*?

Van schenking is sprake als de ene partij, de schenker, ten koste van eigen vermogen de andere partij, de begiftigde, om niet verrijkt.¹ Er moet dus sprake zijn van het verrijken van een ander ten laste van het vermogen van de Staat om te kunnen spreken van schenking.

- ➔ **Nee, de regels voor schenking zijn niet van toepassing.**
- ➔ **Ja, verder naar vraag 2.**

2. Is sprake van *schenking van roerende zaken*?

Een zaak is een voor menselijke beheersing vatbaar stoffelijk object.² Financiële middelen, auteursrechten of octrooien zijn dus geen zaken. Een onroerende zaak is elke zaak die duurzaam met de grond is verenigd.³ Gebouwen zijn dus onroerende zaken. Verantwoordelijkheid voor de onroerende zaken van het Rijk berust bij de Minister van BZK (Rijksvastgoedbedrijf).⁴

Roerende zaken zijn bijvoorbeeld kantoormeubilair, vuurwapens, computers, voertuigen etc. Dieren, zoals (politie)paarden of honden, worden met (roerende) zaken gelijk gesteld.⁵

- ➔ **Nee, DRZ hoeft niet te worden betrokken.**
- ➔ **Ja, verder naar vraag 3.**

¹ Artikel 7:175 BW.

² Artikel 3:2 BW.

³ Artikel 3:3 BW.

⁴ Zie artikel 4.20, vijfde lid, Comptabiliteitswet 2016 en de Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017.

⁵ Artikel 3:2a BW.

3. Is sprake van *overtollige* roerende zaken?

De hoofdregel is dat elke minister of het college bevoegd is tot het aangaan van privaatrechtelijke rechtshandelingen, waaronder schenking.⁶

Voor *overtollige* roerende zaken wordt deze bevoegdheid echter beperkt, doordat de Comptabiliteitswet 2016 en de Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk deze bevoegdheid verder inkaderen. Artikel 4.19 Comptabiliteitswet 2016 bepaalt dat de Minister van Financiën (in de praktijk DRZ) belast is met het beheer en het afstoten van *overtollige* roerende zaken. De Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk werkt verder uit hoe DRZ betrokken is bij schenking van *overtollige* zaken (en van zaken die na een rechterlijke uitspraak aan de Staat zijn toegefallen).⁷ Zo zal de minister die het aangaat eerst een besluit moeten nemen tot *overtollig*stelling.⁸ Over het voornemen tot schenkingen van *overtollige* roerende zaken is – naast DRZ – ook overeenstemming met IRF van Financiën nodig, als het te schenken bedrag > € 1.000.000 inclusief btw bedraagt⁹. Deze afstemming met IRF is gelet op het budgettaire belang nodig, omdat de Staat door schenkingen rijksmiddelen verliest.

Bij zaken die niet *overtollig* gesteld zijn, geldt de hoofdregel dat elke minister zelfstandig tot schenking bevoegd is, zonder betrokkenheid van DRZ. De betrokken minister is dan zelfstandig bevoegd om tot schenking over te gaan.¹⁰ De betrokkenheid van IRF van het Ministerie van Financiën is ook nodig bij een voornemen tot schenking van *niet* *overtollige* roerende zaken, zoals bij het schenken van beademingsapparatuur inzake Covid-19, met een waarde van > € 1.000.000 inclusief btw¹¹. Dit gelet op het verlies van rijksmiddelen door de Staat.

Artikel 1 Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk definieert *overtollige roerende zaken* als roerende zaken die niet voor de bedrijfsvoering nodig zijn. Artikel 1.1 Comptabiliteitswet 2016 bepaalt dat onder bedrijfsvoering wordt verstaan: het inzetten van personeel en materieel ter ondersteuning van het beleid of de taak.¹² Het begrip bedrijfsvoering moet dus ruim worden uitgelegd. Ook het inzetten van materieel ter ondersteuning van beleid of taak valt onder het begrip bedrijfsvoering en dus niet alleen het gebruiken voor de eigenlijke bedrijfsvoering van een ministerie.¹³ Dat brengt mee dat alleen sprake is van een *overtollige* zaak als deze niet (langer) dient voor ondersteuning van beleid of taak. Vereist is dus dat een ander doel voor de zaken gezocht wordt dan het (oorspronkelijke) doel van ondersteuning van beleid of taak. Voorbeelden van *overtollige* zaken zijn afgeschreven kantoormeubilair in een ministerie dat wordt

⁶ Zie artikel 4.6, eerste en tweede lid, en artikelen 4.12, 4.13 en 4.15 Comptabiliteitswet 2016. Indien de handeling financiële gevolgen voor het Rijk kan hebben, moet de Minister van Financiën – in de praktijk de IRF – in de gelegenheid gesteld worden om zijn oordeel te geven.

⁷ Zie § 3 Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk.

⁸ Artikel 4 Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk. Als een besluit achterwege blijft, kan DRZ de zaak in beheer nemen.

⁹ Artikel 7, zesde lid, van de Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk.

¹⁰ De betrokken minister zal, indien de handeling financiële gevolgen voor het Rijk kan hebben, de Minister van Financiën – in de praktijk de IRF – in de gelegenheid moeten stellen om zijn oordeel te geven. Zie artikelen 4.12, 4.13 en 4.15 Comptabiliteitswet 2016.

¹¹ Artikelen 2.12, 2.13 en 2.15 van de Comptabiliteitswet 2016.

¹² De begrippen van artikel 1.1 van de Comptabiliteitswet 2016 zijn van overeenkomstige toepassing op de Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk, zie artikel 1, tweede lid van de Regeling materieelbeheer roerende zaken van het Rijk.

¹³ Kamerstukken II, 2015-2016, 34426, nr. 3 (MvT), p. 18.

vervangen door nieuw meubilair, afgeschreven auto's, schepen van Rijkswaterstaat die vervangen worden.

Voor overtollige roerende niet-strategische en strategische zaken van Defensie geldt hiernaast nog een aanvullende regeling.¹⁴ Deze wordt in dit factsheet niet verder besproken.

Voorbeeldcasus van schenking van overtollige en niet-overtollige zaken:

- De politie deelt fietslampjes uit aan fietsers die geen licht voeren. In dit geval is wel sprake van schenking van roerende zaken, maar niet van overtollige zaken van de staat. De schenking is het middel om een beleidsdoel te bereiken. De lampjes zijn aangeschaft met dit doel ter vergroting van de verkeersveiligheid. DRZ hoeft niet te worden betrokken.
- Bij de verkiezingen in 2021 mogen kiezers in verband met de coronamaatregelen, anders dan bij andere verkiezingen, het rode stempotlood als souvenir mee naar huis nemen.¹⁵ De potloden zijn geen overtollige zaken, aangezien zij besteld zijn met het oog op het uitdelen aan kiezers, die ze vervolgens mochten houden. De schenking draagt bij aan het beleidsdoel. DRZ hoeft niet te worden betrokken.
- Buiten coronatijd worden stempotloden na een aantal jaar afgeschreven en vervangen door nieuwe.¹⁶ De potloden worden geschonken aan kleuterscholen die ze in het onderwijs gebruiken. Hier is sprake van overtollige zaken. De potloden worden niet langer in het reguliere verkiezingsproces (de bedrijfsvoering) gebruikt en met de schenking wordt een nieuwe bestemming aan de potloden gegeven. DRZ moet worden betrokken.
- Het ministerie van VWS schaft beademingsapparatuur aan met als doel om deze te schenken aan ziekenhuizen ter bestrijding van de coronacrisis. De apparatuur wordt aangeschaft met dit beleidsdoel en is daarom niet overtollig. DRZ hoeft niet te worden betrokken, maar IRF wel ter bevordering van het budgettaire toezicht.
- Een ministerie vervangt computers. De te vervangen computers worden geschonken aan mensen met een laag inkomen die niet zelf een computer kunnen betalen. De computers zijn overtollige zaken; ze worden niet langer voor de bedrijfsvoering gebruikt en met de schenking wordt een nieuwe bestemming aan de computers gegeven. DRZ moet worden betrokken.
- Een ministerie bestelt nieuwe computers. Bij de levering blijkt dat er te veel computers besteld zijn. De wens bestaat om de te veel geleverde computers te schenken aan basisscholen. De computers zijn overtollige zaken; ze worden niet voor de bedrijfsvoering gebruikt en met de schenking wordt een nieuwe bestemming aan de computers gegeven. DRZ moet worden betrokken. Ook is overeenstemming met IRF nodig, ter bevordering van het budgettaire toezicht, als het bedrag groter dan 1 mln. euro is.
-

- ➔ **Nee, DRZ hoeft niet te worden betrokken.**
- ➔ **Ja, DRZ moeten worden betrokken.**

¹⁴ Hierover is een convenant opgesteld tussen Financiën, Defensie en Buitenlandse Zaken.

¹⁵ Voor het gemak wordt hier voorbijgegaan aan het feit dat de feitelijke uitvoering van de verkiezingen door gemeenten wordt geregeld en niet door de rijksoverheid.

¹⁶ Voor het gemak wordt hier voorbijgegaan aan het feit dat de feitelijke uitvoering van de verkiezingen door gemeenten wordt geregeld en niet door de rijksoverheid.